

Wilde druif *Vitis vinifera*

Taxonomie

Klasse: Magnoliopsida

Orde: Vitales

Familie: Vitaceae (wijnstokfamilie)

Geslacht: *Vitis*

Soort: *vinifera* (Linnaeus, 1753)

Karakterisering

De wilde druif kwam in het Pleistocene oeverbos tussen de subtropische vleugelnoot en meer gematigde bomen voor. In kleilagen in Limburg, die dateren uit het Vroeg-Pleistoceen, zijn fossiele houtresten en druivenpitten gevonden die dat aantonen. Omdat het klimaat warmer was dan nu kon deze warmteminnende plant in ons land goed groeien. Met hun hechtranken slingerden wilde druiven zich rond de stammen van loofbomen die langs de oevers van rivieren groeiden. Toen de ijstijden hier begonnen werd het te koud en verdween de wilde druif uit Nederland.

Morfologie en Leefwijze

De wilde druif is een klimplant die met zijn houtige lianen en ranken 10 tot 20 meter hoog kan klimmen. De ranken ontspringen op de stengel uit hetzelfde punt als de bladeren en zijn eigenlijk vervormde stengels (stengelranken). De ranken winden zich om alles wat ze aanraken en zorgen voor ondersteuning en hechting aan de gastheerboom waar ze tegenop groeien. Planten hebben fotoreceptoren waarmee ze lichtstralen opvangen. Stengels en bladeren weten daardoor waar zonlicht is en groeien die kant uit. Ranken van de wilde druif doen het net andersom; ze groeien juist van het licht af, net als de wortels van een plant (ze zijn negatief fototrop). Ze groeien dan ook vaak in de donkere spleten en holtes van de muur of van de plant waar ze tegenaan klimmen. Aan het eind van de ranken ontwikkelen zich kleverige klompjes waarmee ze zich in deze spleten vastklampen. Dit helpt de plant om stevig aan zijn gastheer te blijven zitten.

In de zomer heeft de druif groene bladeren. In juni/juli vormen zich grote groenwitte bloemtrossen. Druiven ranken die door wijnboeren worden gekweekt, hebben mannelijke en vrouwelijke bloemen aan dezelfde plant (eenhuizig) omdat dit makkelijker is bij het bestuiven. Bij de wilde druif zaten ze echter elk op een andere plant (tweehuizig) en waren er dus planten van beide geslachten nodig voor bestuiving en ontwikkeling van de druiven.

De druiven vormen een lekkernij voor dieren. Verspreiding vindt plaats wanneer ze de druiven opeten en de onverteerbare druivenpitten ergens anders weer uitpoepen. Hier kunnen de pitten uitgroeien tot een nieuwe druivenplant.

Fossiele druivenpitten worden in grote aantallen dichtbij elkaar gevonden. Dit toont aan dat de wilde druif vroeger ook echte volle druiventrossen moet hebben gehad. In de wilde soort zijn de druivenpitten zo'n 6 mm, de druiven zullen dan ook veel kleiner zijn geweest dan de druiven die nu in de winkel te koop zijn. Bij het kweken hebben wijnboeren de planten op de grootte van de druif geselecteerd en zo nieuwe rassen ontwikkeld. Druiven worden al eeuwen voor consumptie gebruikt. In Georgië zijn 7000 jaar oude wijnflesjes gevonden en er is bewijs gevonden dat zelfs de oude Egyptenaren al wijnplantages hadden. Misschien hadden de wijnboeren van nu van de wilde druif uit het Vroeg-Pleistoceen ook best lekkere wijn kunnen maken.

Geografische verspreiding

In het Vroeg-Pleistoceen was de wilde druif waarschijnlijk wijdverspreid in Europa. Het klimaat in Nederland was destijds warmer dan nu en voor de warmteminnende druif goed om te groeien.

De wilde druif is oorspronkelijk afkomstig uit de landen rond de Zwarte Zee. Hoe kon de wilde druif dan in Nederland terecht komen? Misschien zijn druivenpitten door vogels in hun buik meegenomen of op het water mee hierheen gedreven. Nu is de wilde druif nog inheems in landen rond de Middellandse Zee, in Centraal-Europa en Zuidwest-Azië. Gedomesticeerde druivenplanten zijn door de mens naar alle mogelijke plaatsen op de aarde meegenomen en aangeplant om druiven te kunnen kweken.

Voorkomen in de tijd

In het Eoceen (± 55 – ± 35 miljoen jaar geleden) was het *Vitis* geslacht, waar de wilde druif toe behoort, zeer soortenrijk in Europa. In het Pliocene (± 5 – ± 2 miljoen jaar geleden) waren daar nog 3 á 4 soorten van over. In het Laat-Pleistoceen zijn in Europa alleen nog fossielen van *Vitis vinifera*, de wilde druif gevonden. De fossiele houtachtige resten die in Nederland gevonden zijn dateren uit het Vroeg-Pleistoceen en zijn ongeveer 2 miljoen jaar oud⁵. Waarschijnlijk verdween de soort in het Midden-Pleistoceen uit ons land toen het na het begin van de ijstijden in Nederland te koud werd.

Evolutie

De wijnstokfamilie (Vitaceae) bestaat tegenwoordig uit zo'n 700 soorten en 12 geslachten. De familie bestaat voornamelijk uit klimplanten. Er zijn slechts enkele struiken. Het geslacht *Vitis* bestaat uit 60 soorten³. De wijnstokfamilie ontstond na de eerste opkomst van de bloemplanten (Angiospermen) in het Krijt. De oudst bekende fossielen zijn zaden uit het Vroeg-Eoceen (zo'n 50 miljoen jaar geleden) van Amerika. De evolutie van de wilde druif is in de geschiedenis ontelbare malen beïnvloed door selectie op voor de wijnteelt gewenste eigenschappen, zoals eenhuizigheid van de bloemen en grote vruchten. De wilde druif komt in zijn natuurlijke vorm nog in de landen van oorsprong voor.

Vindplaatsen in Nederland

Fossiele houtachtige resten en de zaden (druivenpitten) van de wilde druif zijn gevonden in de kleilagen van Tegelen in Midden-Limburg.

Bronnen

Boeken en tijdschriften

1. Godet, J.D., 1987. Bomen en struiken- determinatie en beschrijving van 270 soorten. Arboris,
2. Heywood, V.H., 1978. Flowering Plants of the world. Elsevier Publishing Projects SA, Lausanne
3. Hoek Ostende, L.W. van den, 1990. Tegelen, ons land 2 miljoen jaar geleden. Teylers museum, Haarlem.
4. Lang, G., 1994. Quartäre vegetationsgeschichte Europa's. Fischer, New York.
5. Mai, H.D., 1995. Tertiäre Vegetationsgeschichte Europas. G. Fischer, New York.

Websites

1. <http://en.wikipedia.org/wiki/Vitis> (engels)

